

Oblawa Augustowska – największa zbrodnia na Polakach po II wojnie światowej

Najbardziej tragiczną odsłoną działań NKWD w Polsce była Oblawa Augustowska. Celem tej operacji było rozbitcie oddziałów partyzanckich operujących na pograniczu polsko-litewskim – w Puszczy Augustowskiej i na terenach do niej przyległych.

Zarówno powiat suwalski, jak i augustowski po opuszczeniu przez frontowe wojska Armii Czerwonej w styczniu 1945 r. zostały praktycznie opanowane przez podziemie niepodległościowe. Partyzantka zwalczała terenowe agendy nowej władzy i komunistyczny aparat represji. W powiecie suwalskim do końca maja 1945 r. rozbito siedemnaście z osiemnastu posterunków MO, z czternastu zarządów gmin – działały tylko dwa. Rosyjski badacz Nikita Pietrow sugeruje, że – oprócz wzmożonej aktywności podziemia – przyczyną sowieckiej operacji mogło być zabezpieczenie przejazdu Józefa Stalina na konferencję w Poczdamie. Podjęto wówczas bezprecedensowe środki ostrożności – na terytorium Polski każdy kilometr torów był strzeżony przez ośmiu, dziesięciu żołnierzy Wojsk Wewnętrznych NKWD.

Oblawa Augustowska została przeprowadzona siłami 50. armii 3. Frontu Białoruskiego oraz 62 Dywizji Wojsk Wewnętrznych NKWD. Akcją dowodzili: Zastępca Szefa Głównego Zarządu Kontrwywiadu Smiersz gen. major Iwan Gorgonow oraz Szef Zarządu Kontrwywiadu 3. Frontu Białoruskiego gen. porucznik Paweł Zielenin. W operacji brali udział również funkcjonariusze lokalnych struktur polskiego komunistycznego aparatu bezpieczeństwa i milicji oraz ich tajni współpracownicy. Ponadto w powiecie suwalskim zaangażowane zostały dwie kompanie 1. Praskiego Pułku Piechoty WP.

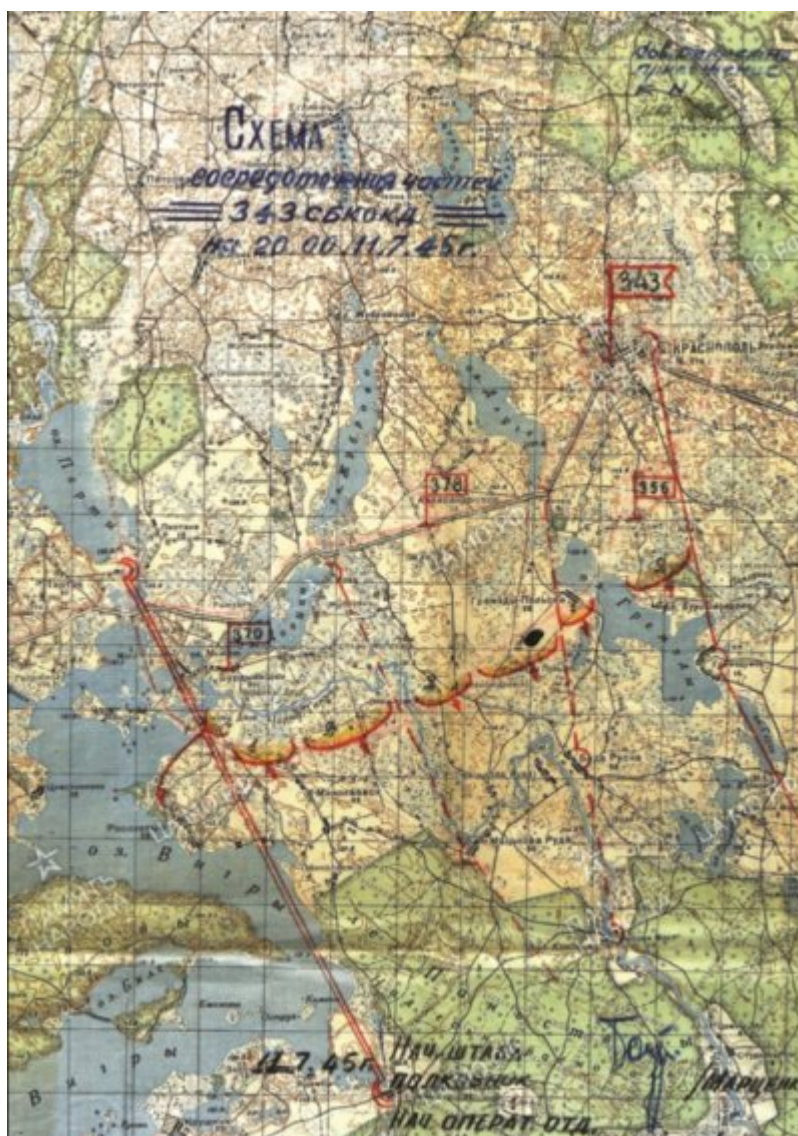
Między 12 a 19 lipca 1945 r. oddziały sowieckie przeprowadziły szereg lokalnych operacji, podczas których zatrzymywano zarówno ludzi podejrzanych o kontakty z partyzantką niepodległościową, jak również osoby zupełnie przypadkowe, przebywające jedynie poza swoim miejscem zamieszkania. Sposoby i okoliczności aresztowania poszczególnych osób były różne – w domach, na drogach, w pracy, na polach, niekiedy otaczano całe wsie. W Jaziewie zwołano wiejskie zebranie, a następnie zatrzymano wszystkich jego uczestników. Kilkudziesięciu partyzantów dostało się w ręce NKWD po bitwie nad jeziorem Brożane.

21 lipca 1945 r. Szef Głównego Zarządu Kontrwywiadu Smiersz Wiktor Abakumow informował ludowego komisarza spraw wewnętrznych Ławrientija Berię, że podczas oblawy zatrzymano 7049 osób, z których po przesłuchaniu (tzw. filtracji) 5115 zostało wypuszczonych. Aresztowanych Litwinów przekazano organom NKWD LSRS. 592 Polaków nigdy nie wróciło do domów – zostali zamordowani i pochowani w nieznanym miejscu.

Chociaż rozstrzeliwania podczas podobnych operacji czekistowsko-wojskowych były normalną

praktyką, to liczba eksterminowanych osób czyni z Obławy Augustowskiej największą masową zbrodnię, popełnioną na cywilach w Europie między zakończeniem II wojny światowej a wojną w byłej Jugosławii w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku. Do dziś nie udało się ustalić miejsca spoczynku ofiar tej zbrodni.

Fragment tekstu autorstwa Marcina Markiewicza pt. „Wyzwolenie czy okupacja?”, opublikowanego w 2016 r. albumie „Nowe zniewolenie. Obława Augustowska. Lipiec 1945” przez białostocki oddział IPN.



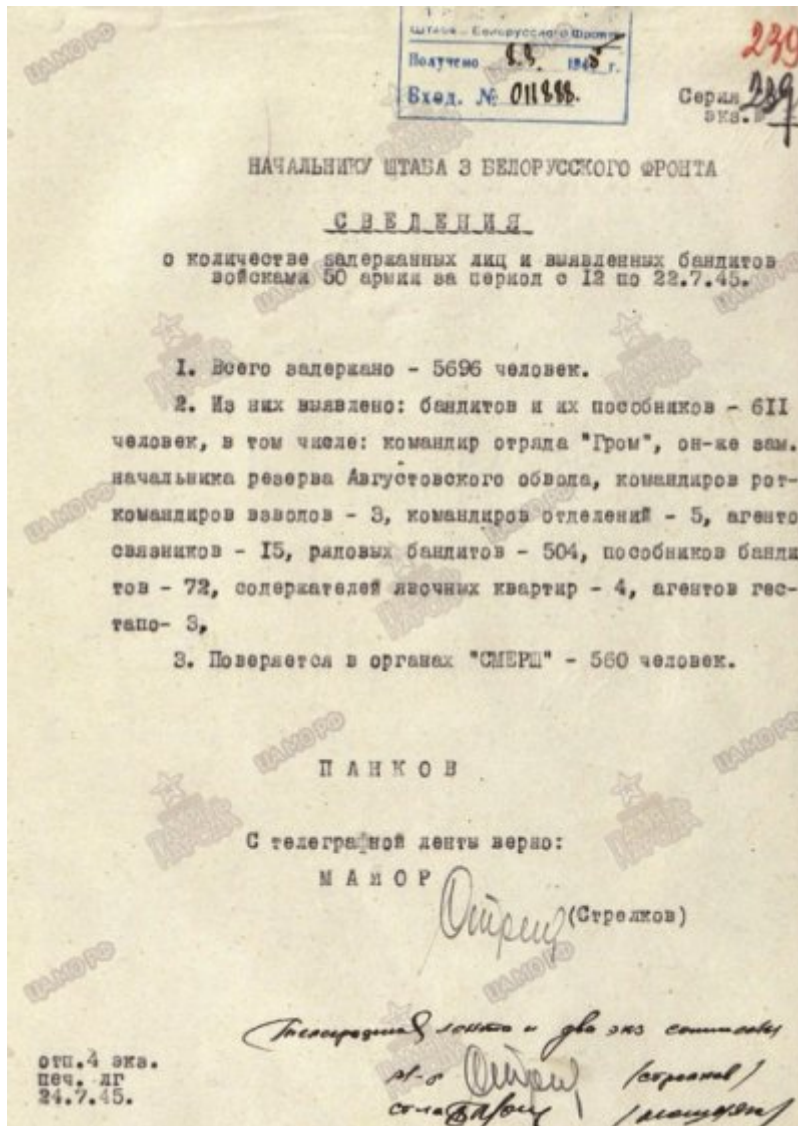
Mapa-schemat rozśrodkowania jednostek sowieckich podczas akcji przeciw żołnierzom podziemia niepodległościowego, 11 VII 1945 r.

"Biała Lista"

Spis aresztowanych przez odd. wojskowe, lub URSB żołnierzy i członków R.K., którzy dotychczas nie powrócili.

Imię i nazwisko	Miejsc. zamieszkania	Data urodzenia	Podstawy	Funkcja	Data powstania R.K.	Wzrost	Waga	Wzrost	Waga
Henryk Jęzer	Stalowa Wola	1928	Żołnierz	Strzelec	1944	167	45	167	45
Władysław Gorka	"	1927	"	"	1945	165	45	165	45
Władysław Kazaniewicz	"	1924	"	"	1943	170	45	170	45
Władysław Kozłowski	Kraków	1905	"	"	1944	160	45	160	45
Władysław Kozłowski	Żywiec	1919	"	"	1944	160	45	160	45
Władysław Kozłowski	Żywiec	1932	"	"	1942	160	45	160	45
Władysław Kozłowski	Żywiec	1921	"	"	1942	160	45	160	45
Władysław Kozłowski	Żywiec	1921	"	"	1943	160	45	160	45
Władysław Kozłowski	Żywiec	1919	"	"	1943	160	45	160	45
Władysław Kozłowski	Żywiec	1926	"	"	1941	160	45	160	45
Władysław Kozłowski	Żywiec	1902	"	"	1943	160	45	160	45
Władysław Kozłowski	Żywiec	1908	"	"	1943	160	45	160	45
Władysław Kozłowski	Żywiec	1927	"	"	1943	160	45	160	45
Władysław Kozłowski	Żywiec	1923	"	"	1942	160	45	160	45
Władysław Kozłowski	Żywiec	1913	"	"	1942	160	45	160	45
Władysław Kozłowski	Żywiec	1915	"	"	1944	160	45	160	45
Władysław Kozłowski	Żywiec	1916	"	"	1944	160	45	160	45
Władysław Kozłowski	Żywiec	1909	"	"	1941	160	45	160	45
Władysław Kozłowski	Żywiec	1917	"	"	1941	160	45	160	45
Władysław Kozłowski	Żywiec	1907	"	"	1944	160	45	160	45
Władysław Kozłowski	Żywiec	1909	"	"	1943	160	45	160	45
Władysław Kozłowski	Żywiec	1915	"	"	1944	160	45	160	45
Władysław Kozłowski	Żywiec	1915	"	"	1944	160	45	160	45

„Biała lista” – spis aresztowanych w lipcu 1945 r., 10 VII 1946 r. (zbiory IPN)



Sprawozdanie do gen. lejtnanta Aleksandra Pokrowskiego szefa sztabu 3. Frontu Białoruskiego o liczbie zatrzymanych osób i ujawnionych „bandytów” przez wojska 50. Armii za okres od 12 do 22 VII 1945 r.



Anna (z d. Nowicka, lat 28) i Mieczysław (34 lata) Wojno z Suwałk. Obydwoje zostali aresztowani 24 lipca w czasie pracy w starostwie



Uroczysko Wielki Bór koło Gib, miejsce ekshumacji, 1987 r. Po prawej dr Tadeusz Józwick z Akademii Medycznej w Białymstoku (zbiory IPN)



Budynek szkoły w Wiżajnach, gdzie przetrzymywano zatrzymanych w obławie (zbiory IPN)



Prace ekshumacyjne w Gibach, 1987 (zbiory IPN)



1987 (zbiory IPN)

Prace ekshumacyjne w Gibach,



Siedzi pośrodku mjr Franciszek Szabunia „Zemsta”, „Lechita”, inspektor Inspektoratu Suwalskiego AKO, 1945 r. (zbiory IPN)

28
в Сувалон через Радно. 12/12 45 24 ⁰⁰ час.
Полковнику Гиресеву
капитану Пентовскому.

Телефонограмма.

Донесим, что операция по проческе территории Сувальской узды начата 12/12 45, которая будет продолжаться примерно 45 дней т.е. до Орокени.

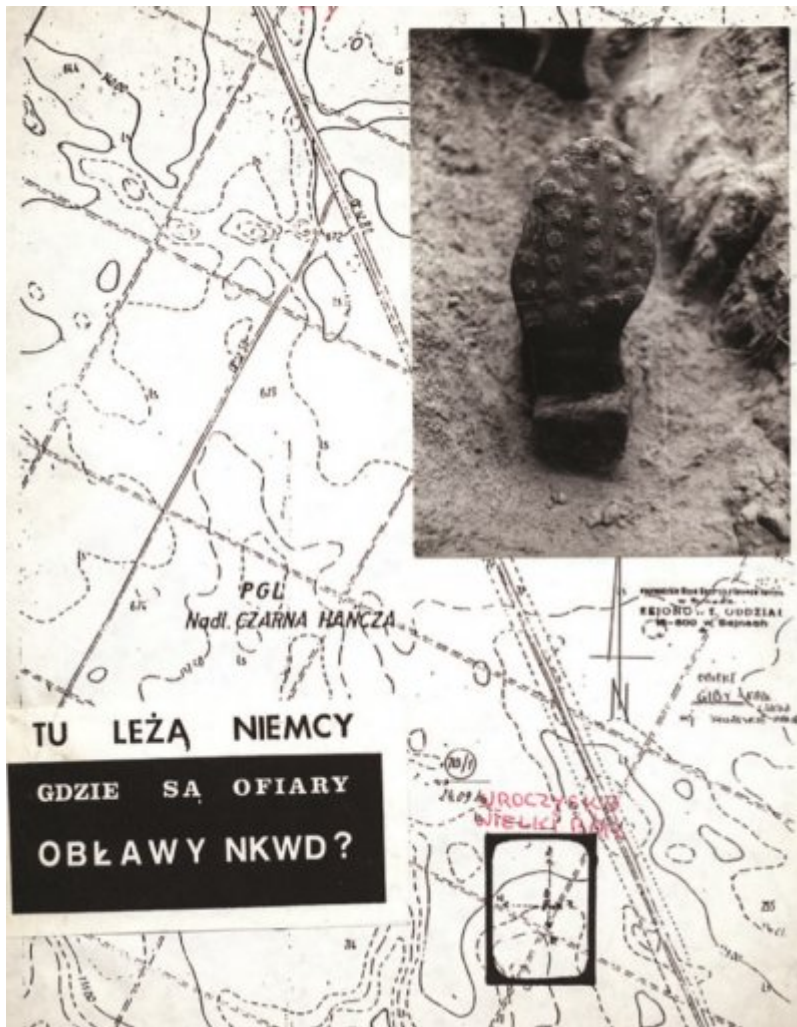
О результатах сведений докладной запиской. Привышая с Бельостока роты дивизии Костюшки Командир войск нами использован так же, по выполненной поставленной задаче в работе по Сувальскому узду.

11/12 45. Капитан Ариншев Нейландт в районе местка Сейны Сувальского узды принимает участие в проводимой операции.

Кроме Ариншева не озывать, а отправить на место в Сувальском узде, своим заместителем. Кроме Вашего указания.

Майор Василенко
Подпоруч. Мосаковский.

Telefonogram do WUBP w Białymstoku o rozpoczęciu obławy podpisany przez mjr. Wasilenkę i ppor. Mossakowskiego, 12 VII 1945 r. (zbiory IPN)



Ulotka, 1987 r. (zbiory IPN)



Bernard Żywna (pierwszy z lewej), 33 lata, rolnik z Komaszówki. Przyszli po niego pod koniec lipca, po aresztowaniu wszystkich innych. Miał pięcioro dzieci, żona spodziewała się szóstego (zbiory IPN)